

Kunnskapsbasert ergoterapi i et internasjonalt perspektiv

Ergoterapeuter, som andre helseprofesjoner, har svart på de nye utfordringene om å bedre tjenestetilbudet gjennom økt integrering av forskningsfunn i kliniske beslutningsprosesser. I dag brer kunnskapsbasert ergoterapi om seg på verdensbasis. Det ser det ut til å være enighet internasjonalt om at ergoterapeuter aktivt bør bidra til den fortsatte utviklingen av kunnskapsbasert ergoterapi. I de fleste land er det ikke lenger snakk om hvorvidt kunnskapsbasert ergoterapi skal innføres eller ei, men hvordan man skal gjøre det.

AV HANNE TUNTLAND

Denne artikkelen tar sikte på å formidle noe av utviklingen som har skjedd innen kunnskapsbasert ergoterapi internasjonalt, men presentasjonen tar ikke mål av seg å gi en objektiv, historisk redegjørelse for utviklingen av kunnskapsbasert ergoterapi i verden. Redegjørelsen er snarere basert på mine inntrykk av noen internasjonale trender og situasjonen i de viktigste landene som har preget utviklingen, i tillegg til utviklingen i vårt eget land. Presentasjonen er delvis basert på mine inntrykk av utviklingen over år sett fra sidelinjen og delvis fra resultater av literatursøk. Selv om utviklingen innen kunnskapsbasert ergoterapi er nært forbundet med den utviklingen kunnskapsbasert praksis har hatt internasjonalt, blir ikke dette aspektet berørt i denne artikkelen. Formålet med artikkelen er til dels å gi en oversikt over utviklingen av kunnskapsbasert ergoterapi internasjonalt og i Norge, dels å gi leseren informasjon om ergoterapeuter som har vært pådrivere av utviklingen samt tips om interessante artikler, bøker og websider.

INTERNASJONALE TRENDER

Kunnskapsbasert praksis var et nytt begrep som ble introdusert på 1990-tallet. Men ulikt andre trender har ikke kunnskapsbasert praksis forsvunnet, men er derimot kommet for å bli (1). Ergoterapiprofesjonen har også vært med på denne utviklingen. I dag brer kunnskapsbasert ergoterapi om seg på verdensbasis. Selv om bevegelsen rundt

kunnskapsbasert praksis både har sine forkjempere og motstandere, ser det ut til å være enighet internasjonalt om at ergoterapeuter aktivt bør bidra til den fortsatte utviklingen av kunnskapsbasert ergoterapi (2). I de fleste land er det ikke lenger snakk om kunnskapsbasert ergoterapi skal innføres eller ei, men hvordan det kan gjøres i praksis. Det varierer imidlertid mye hvor bevisst og planlagt utviklingen er. De nasjonale ergoterapeutforbundene, de akademiske miljøene og ergoterapeuttidsskriftene er de instansene som i denne sammenhengen kan ha en viktig rolle å spille som pådriver av utviklingen.

Den økende betydningen kunnskapsbasert praksis har fått innen ergoterapiprofesjonen har først og fremst kommet til syne ved det økende antallet publikasjoner om kunnskapsbasert praksis siden starten i 1997 (3). Det er ikke anledning her til å gå inn på alle diskusjoner som har pågått i disse artiklene. Her følger en grovsortering av sentrale artikler i ulike kategorier:

- Artikler som presenterer hva kunnskapsbasert praksis er (4, 5, 6, 7).
- Felleserklæringer og artikler med diskusjoner om betydningen av kunnskapsbasert praksis for profesjonen (8, 9, 10).
- Artikler som diskuterer hvordan kunnskapsbasert praksis-paradigmet passer ergoterapi (11).
- Artikler som er kritiske til kunnskapsbasert praksis (12, 13).
- Artikler som beskriver profesjonell utvikling mot en kunnskapsbasert yrkesutøvelse (14, 15).
- Artikler som omhandler kunnskapsbasert undervisning (16, 17).
- Artikler som beskriver utviklingen av kunnskapsbasert ergoterapi internasjonalt (2, 3).
- Artikler som kartlegger ergoterapeuters oppfattelse av kunnskapsbasert ergoterapi samt hvilke barrierer som finnes (18, 19, 20).
- Artikler som kartlegger/diskuterer ergoterapeuters implementering av kunnskapsbasert praksis (21, 22, 23, 24).

Hanne Tuntland er ergoterapispesialist i eldres helse og Cand.san. Hun er ansatt ved Høgskolen i Bergen, Institutt for vernepleie og sosialt arbeid.

- Artikler som presenterer strategier for implementering av kunnskapsbasert praksis (25, 26).

Flere land har utarbeidet spesialnumre av ergoterapitidsskriftet viet forståelse og diskusjon innen kunnskapsbasert ergoterapi. Det er blant annet British Journal of Occupational Therapy (november 1997 og mai 2001), Canadian Journal of Occupational Therapy (juni 1998), det pågående forum i American Journal of Occupational Therapy og Australian Occupational Therapy Journal (desember 2000). Selv om disse tidsskriftene er sentrale innen kunnskapsbasert ergoterapi, er det dessverre bare American Journal of Occupational Therapy som er til-

gjengelig i fulltekst gjennom det norske elektroniske biblioteket kalt Helsebiblioteket. Canadian Journal of Occupational Therapy er per i dag er ikke tilgjengelig i fulltekst for allmennheten, men kun for institusjoner som har avtale med Helsebiblioteket.

EBOT er blitt introdusert som en forkortelse som står for evidence-based occupational therapy (2). Videre er det blitt skrevet en rekke bøker og bokkapitler for og av ergoterapeuter som presenteres etter hvert. Noe av det viktigste som har skjedd internasjonalt, er etableringen av den ergoterapifaglige databasen OTseeker i 2003 og webportalen OTevidence i 2004. I tillegg etablerte verdensforbundet for ergoterapeuter, World Federation of Occupational

Therapists (WFOT), en internasjonal rådgivingsgruppe for kunnskapsbasert ergoterapi i 2004 (Illott m.fl., 2006). Mandatet til denne gruppen er å gi råd til WFOT i saker som angår kunnskapsbasert praksis. WFOT har dessuten inkludert kunnskapsbasert praksis i sine yrkesetiske retningslinjer: «Occupational therapists participate in professional development through life-long learning and apply their acquired knowledge and skills in their professional work which is based on the best available evidence» (27). Dette kan forstås som et pålegg til alle ergoterapeuter om å arbeide kunnskapsbasert (1).

Status for implementering av kunnskapsbasert praksis

I yrkesfeltet

Generelt har ergoterapeuter en positiv innstilling til kunnskapsbasert praksis (8, 23, 29). Men det viser seg at det eksisterer mange barrierer som hindrer ergoterapeuter i å ta i bruk kunnskapsbaserte arbeidsmetoder (8, 21, 22, 19, 23). Resultatet av disse studiene viser at ergoterapeuter fremdeles mangler de nødvendige kunnskapene og ferdighetene som kreves i en kunnskapsbasert yrkesutøvelse. De mangler for eksempel (28):

- Ferdigheter i å bruke datamaskin
- Ferdigheter i å søke etter litteratur
- Kunnskap om elektroniske databaser
- Tilstrekkelige ferdigheter i kritisk vurdering av forskning
- God forståelse for statistikk
- Tiltro til verdien av forskningsbasert kunnskap

På det administrative nivået er det også barrierer som (1, 28):

- Mangel på tid til å lese artikler og anvende forskningen i en travel hverdag
- Dårlige bibliotekressurser og tilgang til Internett
- Hurtig utskifting av staben og mangel på arbeidskraft
- Manglende støtte fra ledelsen
- Vanskeligheter med å søke litteratur når den ikke er tilgjengelig på ett enkelt sted

Til slutt kan karakteristika ved forskningsfunnene også utgjøre en barriere. Forskning kan være vanskelig å anvende på grunn av (28):

- Inkonsistente resultater
- Metodiske svakheter
- Liten generaliserbarhet
- Manglende klargjøring av implikasjoner for praksis
- Manglende klinisk relevans av funnene

Disse barrierene er nok grunnen til at praktiserende ergoterapeuter har brukt lang tid på å legge om til en kunnskapsbasert arbeidsform. I tillegg ser det ut til at ergoterapeuter fortsetter å favorisere kunnskapskilder som klinisk erfaring, etter-/videreutdanning, kolleger og grunnutdanning (18, 22). Det er blitt forslått en rekke strategier for å overkomme barrierene for implementering av kunnskapsbasert praksis. Disse er blant annet (1, 28):

- At ledere av ergoterapiavdelinger finner effektive måter å skaffe tid og støtte til utøvelse av kunnskapsbasert praksis

- At det på administrativt nivå skapes betingelser og incentiver som fremmer utøvelse av kunnskapsbasert praksis
- At det legges til rette for bedre tilgang til Internett og bibliotekressurser
- At grunnutdanning/etterutdanning av ergoterapeuter fokuserer på lesning og tolkning av vitenskapelige artikler og systematiske oversikter
- At forskere produserer forskning som er mer nyttig for yrkesfeltet

I utdanningene

Implementering av kunnskapsbasert praksis i ergoterapeututdanninger foregår over hele verden. Fokuset er på ferdigheter i søking av litteratur, kritisk vurdering av denne litteraturen samt anvendelse og formidling av resultater. I USA har man innført en nasjonal, pedagogisk standard som krever at avgangsstudenter i ergoterapi skal være i stand til å arbeide kunnskapsbasert. I USA, Canada, England og Australia tilbys det i dag utallige kurs i kunnskapsbasert praksis både på bachelor- og masternivå (3). Det varierer imidlertid i hvilken grad kunnskapsbasert praksis er integrert gjennom hele studiet. Ved noen universiteter i Canada er kunnskapsbasert praksis integrert gjennom hele studiet. En slik vertikal integrering er nok å foretrekke dersom det lar seg gjøre. Mens ved universitet i andre land, som for eksempel i Israel, tilbys kunnskapsbasert praksis mer som enkeltstående, horisontale kurs. Ved et universitet i Sør-Afrika er kunnskapsbasert praksis en egen modul tilknyttet temaet forskningsmetode, hvor studentene har adgang til å utarbeide en systematisk oversikt som en avsluttende, skriftlig oppgave. Ved et universitet i England har studentene anledning til å presentere sine resultater på en konferanse (3). Disse eksemplene er uttrykk for at implementering av kunnskapsbasert praksis gjøres på ulike måter ved ergoterapeututdanninger rundt om i verden. Det skal også tilføyes at det varierer fra land til land hvor langt man har kommet i denne omleggingen av utdanningen.

Et globalt perspektiv

I 2004 ble det arrangert en internasjonal arbeidskonferanse om kunnskapsbasert ergoterapi i Washington DC med et begrenset antall deltagere fra 13 land, både fra i-land og den tredje verden (29). På denne konferansen ble man enige om en handlingsplan for å videreutvikle kunnskapsbasert ergoterapi internasjonalt. Selv om kunnskapsbasert ergoterapi er kommet langt i land som Australia, Canada, USA og England, har ingen av disse landene isolert sett nok ergoterapeuter og de ressursene som kreves for å fremme en optimal utvikling av kunnskapsbasert ergoterapi internasjonalt. Men dersom det internasjonale ergoterapi-samfunnet kollektivt samler sine krefter mot et felles mål, vil man kunne nå langt. Dette var et av formålene med konferansen.

I en artikkel som baseres på handlingsplanen fra denne konferansen, identifiserer Illott m.fl. (2) fire barrierer for implementering av kunnskapsbasert ergoterapi internasjonalt.

faglig

- 1) Fortsatt er det lite forskningsbasert kunnskap i ergoterapi, selv om den er økende. Det er for eksempel få primærstudier å finne som kan inkluderes i sekundærstudier.
- 2) Det finnes fortsatt land i verden hvor ergoterapi er i startfasen eller fortsatt ikke er utviklet som profesjon. I slike tilfeller er det forståelig at forskning ikke er et prioritert område.
- 3) Siden engelsk er det vitenskapelige språket per se, er det diskursen fra engelskspråklige land som dominerer de lettest tilgjengelige elektroniske og trykte ressursene.
- 4) Det er begrensede ressurser tilgjengelig i hvert enkelt land til å utvikle internasjonale ressurser. Det er derfor viktig at ressurser samordnes internasjonalt, noe som også kan bidra til at duplikatpublikasjoner unngås.

I artikkelen foreslås en tiårs handlingsplan for å bygge ned disse barrierene. Planen innebærer tre hovedtiltak; å utarbeide mer kunnskap og forskning i ergoterapi, å gjøre kunnskapen fri tilgjengelig via Internett samt å fremme implementering av forskning i beslutningsprosesser. Det foreslås videre at kunnskapsbaserte prinsipper legges til grunn for utvikling av standarder for utdanning og yrkespraksis over hele verden. Man er også svært opptatt av fortsatt finansiering for å sikre fremtiden til databasen OTseeker, da finansieringen har vært et problem.

PRESENTASJON AV UTVALGTE LAND

Australia

Australia er et land som alltid har vært i fremste rekke når det gjelder utvikling av kunnskapsbasert praksis. Dette gjelder i høyeste grad også for kunnskapsbasert ergoterapi. Utviklingen av kunnskapsbasert ergoterapi i Australia står i en særstilling i verden. Australian Occupational Therapy Journal er det tidsskriftet som publiserer flest artikler om kunnskapsbasert ergoterapi. Der er det svært mange ergoterapeuter som publiserer spennende artikler om dette temaet.

Er det en ergoterapeut som står i en særstilling når det gjelder kunnskapsbasert ergoterapi internasjonalt, må det være Sally Bennett. Hun har vært en pådriver for utviklingen av kunnskapsbasert ergoterapi i Australia og har publisert en rekke fremdragende artikler som også har kommet det internasjonale ergoterapisamfunnet til gode. Det er mange forfattere av vitenskapelige artikler som har navnet Bennett, S, så det er lett å forveksle henne med andre forfattere ved litteratursøk. Dr. Sally Bennett har vært deltagende i alle nyvinninger som har skjedd på feltet i Australia. Først kom hennes flotte innføringsartikkel i kunnskapsbasert ergoterapi (4). Deretter publiserte hun en artikkel om australske ergoterapeuters oppfattelse av kunnskapsbasert praksis (8). Hun var med og introduserte CAPs (kritisk vurderte artikler) i det australske ergoterapitidsskriftet i 2003 (30). I tillegg var hun med og introduserte OTseeker i 2003 (31). Sally Bennett er med sitt utgangspunkt ved University of Queensland prosjektleder for OTseeker og er den som kvalitetsvurderer artiklene som inkluderes i databasen. Hennes forskning de siste

årene har vært rettet mye mot bruken av denne databasen. Boken Evidence-based medicine, How to practice and teach EBM er en internasjonalt, anerkjent håndbok i kunnskapsbasert praksis (32). I en CD vedlagt denne boken er det en artikkel om kunnskapsbasert ergoterapi skrevet av Sally Bennett.

Annie McCluskey og Anne Cusick er to ergoterapeuter som arbeider ved University of Western Sydney. De har skrevet flere artikler sammen (14, 26). Annie McCluskey var dessuten med på å opprette det ergoterapifaglige nettstedet OTCATS i 2003 (www.OTCATS.com). Dette er et nettsted for publisering av kritisk vurderte artikler, der McCluskey er redaktør. I 2001 holdt Ann Cusick den årlige Sylvia Docker Lecture om kunnskapsbasert ergoterapi (33).

Det kan være grunn til å dvele litt mer ved OTseeker. Databasen er fritt tilgjengelig på denne webadressen: www.otseeker.com. OTseeker ble opprettet i 2003 blant annet for hjelpe travle klinikere med å finne artikler samt å vurdere kvaliteten og anvendelsen av artiklene. I september 2007 var det over 4400 artikler inkludert i databasen, både randomiserte, kontrollerte studier og systematiske oversikter. En undersøkelse viser at ergoterapeuter bruker databasen som forberedelse til undervisning, for å demonstrere søking etter litteratur for kolleger, for å oppdatere seg faglig ved å søke regelmessig gjennom databasen og for å finne forskningsfunn om et spesifikt klinisk emne (34). Frem til 2006 hadde databasen hatt mer enn 250 000 besøk og blitt benyttet i over 50 land, inkludert land hvor ergoterapi er under utvikling som Vietnam, Estland, Zimbabwe, Oman, Guatemala og Cuba (3). Denne databasen har derfor stor betydning for ergoterapifaget internasjonalt.

Canada

Det canadiske ergoterapeutforbundet (CAOT) har tatt på seg rollen som pådriver for utviklingen av kunnskapsbasert ergoterapi i landet. Forbundet har satt i gang mange initiativer for at ergoterapeuter skal tilegne seg de nødvendige ferdighetene og kunnskapene for å kunne arbeide kunnskapsbasert. Da magasinet Occupational Therapy Now ble etablert av CAOT, ble det opprettet to faste spalter for fremming av kunnskapsbasert ergoterapi (10). I Canada ble det tidlig utarbeidet en felles erklæring om kunnskapsbasert ergoterapi (9). Ansvarlig for erklæringen var det canadiske ergoterapeutforbundet i samarbeid med tre andre organisasjoner, deriblant organisasjonen for ergoterapeututdanningene. Formålet med erklæringen var å oppnå en bred, felles forståelse av hva kunnskapsbasert ergoterapi er.

I Canada har McMaster University, Faculty of Health Sciences, lenge vært kjent som det universitetet som startet med problembasert læring. Dette universitetet har imidlertid hatt en like sentral plass i utviklingen av kunnskapsbasert praksis. Her arbeider også ergoterapeuter som har vært sentrale i utviklingen av kunnskapsbasert ergoterapi. Webadressen er: www.srs-mcmaster.ca. I menylinjen under Research and resources på websiden, er evidence practice et mulig valg. Her vil man finne mye interessant informasjon, blant annet sjekklister for kritisk vurdering

av artikler. Sjekklisterne er utviklet av forskergruppen innen kunnskapsbasert ergoterapi ved McMaster University. Medlemmer av denne gruppen har ekspertise på å utarbeidelse av systematiske Cochrane-oversikter samt metoder for å implementere strategier for klientsentrert praksis (29).

Ergoterapeuten Mary Law er en professor som er tilknyttet denne forskergruppen og har publisert svært mange vitenskapelige artikler. Hun er kanskje mest kjent i norske ergoterapikretser for sin sentrale plass i utviklingen av COPM (the Canadian Occupational Performance Measure), men har også markert seg sterkt innen kunnskapsbasert ergoterapi internasjonalt. I så henseende kan hun nok måle seg med Sally Bennetts internasjonale rolle. Mary Law var redaktør og en viktig bidragsyter av en omfattende lærebok som utkom i 2002 kalt *Evidence-based rehabilitation: a guide to practice* (35). De aller fleste av kapitellforfatterne er canadiske ergoterapeuter. Bokens fokus er på hvordan bli en kritisk forbruker av forskning. Dette er en meget god lærebok som går i dybden. Den anbefales følgelig ikke for bachelorstudenter, men for ergoterapeuter med en mer utviklet forståelse for kunnskapsbasert praksis.

Høsten 2004 tok Mary Law initiativ til et prosjekt for å opprette en webportal for å støtte kunnskapsbasert ergoterapi internasjonalt. Dette var et prioritert område fra den internasjonale arbeidskonferansen som foregikk tidligere det samme året. Det canadiske ergoterapeutforbundet, verdensforbundet (WFOT) og McMaster University, gikk sammen om å finansiere denne websiden. Adressen er www.otevidence.info. Innholdet i websiden ble utviklet av Mary Law og Sally Bennett i samarbeid. Det er svært mye nyttig informasjon å finne der.

Samme år utkom boken *Qualitative research in evidence-based rehabilitation* (36). Ergoterapeuten Karen Hammel er en av redaktørene av boken, og en rekke andre canadiske ergoterapeuter er forfattere av ulike kapitler, blant annet Mary Law. Andre kapitler er skrevet av fysioterapeuter. Boken viser hvordan kvalitative forskningsfunn kan bidra til utvikling av teori, praksis og tjenestetilbud, og er dermed særlig aktuell å lese for dem som savner kvalitativ forskning innenfor kunnskapsbasert praksis.

USA

The American Occupational Therapy Association (AOTA) har gått i bresjen for opprettelse av en rekke ressurser på deres nettside (www.aota.org/). AOTA tok dessuten initiativ til et prosjekt som gikk ut på å utvikle serier av kunnskapsbaserte litteraturoversikter over effekt av ergoterapi. Dette initiativet har resultert i at mange litteraturoversikter er blitt publisert (37). I tillegg har AOTA en serie med brukervennlige oppsummeringer av utvalgte litteraturoversiktsartikler, kalt *Evidence Briefs Series*.

Dessverre er disse samt en rekke andre ressurser på websiden som pedagogiske artikler i tidsskriftet *OT Practice* ikke tilgjengelige for andre enn medlemmer av forbundet.

Kunnskapsbasert praksis var på slutten av 1990-tallet ikke implementert i ergoterapeututdanningene i USA

(29). The American Occupational Therapy Foundation (AOTF) arrangerte derfor en serie med workshops for lærere med fokus på innføring i kunnskapsbasert praksis, implementering av kunnskapsbasert praksis i utdanningen og behovet for endring av fagplanen som følge av dette. Over 100 lærere fra 22 ergoterapeututdanninger deltok i disse workshopene. AOTFs bidrag førte til at det i 1998 ble innført en ny standard for utdanning av ergoterapeuter i USA. I denne nasjonale pedagogiske standarden står det i krav B.5.3 at avgangsstudenter i ergoterapi er i stand til å «provide evidence-based effective therapeutic intervention related to performance areas» (Accreditation Council Supplementary Information for Occupational Therapy Education (38)).

Det kan også nevnes at i de yrkesetiske retningslinjene for amerikanske ergoterapeuter står det i prinsipp 4e at «occupational therapy practitioners shall critically examine available evidence so they perform their duties on the bases of current information ...» (39).

The American Journal of Occupational Therapy (AJOT) etablerte i 1999 en fast spalte i tidsskriftet kalt *Evidence-based Practice*. Linda Tickle-Degnen er redaktør for denne spalten. I løpet av årene som er gått, har hun hatt fokus på utallige aspekter ved kunnskapsbasert praksis. Tidsskriftet har dessuten hatt økt fokus på artikler som omhandler anvendelse av forskningsresultater.

Foreslesningen kalt *The Eleanor Clark Slagle Lecture* foregår på den årlige konferansen for amerikanske ergoterapeuter. I 2000 ble denne forelesningen holdt av Margo Holm. I ettertid ble forelesningen gjengitt i en artikkel. Her hevder hun at mandatet for ergoterapeuter i det nye årtusenet er kunnskapsbasert praksis og vektlegger betydningen av kunnskapsbasert praksis for profesjonen (8).

Flere omfattende amerikanske lærebøker i ergoterapi har et eller flere kapitler om kunnskapsbasert praksis. Dette gjelder for eksempel boken som Gary Kielhofner (40) er redaktør av; *Research in occupational therapy. Methods of inquiry for enhancing practice*. Del 9 i denne boken handler om kunnskapsbasert praksis.

England

Britiske ergoterapeuter var de som først begynte å publisere artikler om kunnskapsbasert ergoterapi. The British Journal of Occupational Therapy var følgelig det første tidsskriftet som hadde eget temanummer om temaet i 1997. I tillegg kom det mange interessante artikler i mainnummeret 2001. M. Clare Taylor er en britisk ergoterapeut som har utmerket seg innen kunnskapsbasert praksis. Hun var forfatter av hovedartikkelen i temanummeret i 1997. Hennes artikkel ga en innføring i hva kunnskapsbasert praksis er (5). Videre var hun kapitellforfatter i en relevant bok (42). I 2000 utga hun den første læreboken i kunnskapsbasert ergoterapi. Denne boken kom ut i redigert utgave i 2007 (1). Boken, som er en praktisk rettet håndbok, gir samtidig en fin innføring i temaet for praktiserende ergoterapeuter. Dette er en bok som alle ergoterapivdelinger bør ha. Den kan dessuten anbefales som lærebok i kunnskapsbasert praksis ved bachelorutdanninger i ergoterapi.

faglig

I England er det mange ergoterapeuter som har skrevet om og forsket på kunnskapsbasert ergoterapi. Audleen Alsop, Pamela Eakin, Irene Illott, Michael Curtin og Debra Humphris er noen sentrale navn. Pamela Eakin holdt i 1997 den årlige forelesningen kalt The Casson Memorial Lecture om kunnskapsbasert praksis (42). Det finnes også noen ergoterapeuter som har utmerket seg ved nylig publiserte Cochrane-oversikter om effekt av ergoterapi for henholdsvis mennesker med Parkinsons sykdom (43) og hjerneslag (44). Lynn Legg er en forsker verdt å merke seg. Hennes systematiske oversikt ble publisert i en forkortet utgave i det velrenomerte legetidsskriftet BMJ (British Medical Journal) (45). I tillegg har hun tidligere vært hovedansvarlig for en Cochrane-systematisk oversikt om rehabiliteringstilbud til hjemmeboende mennesker med hjerneslag. I tillegg til publikasjon i Cochrane Library, er denne oversiktsartikkelen også publisert i det prestisjetunge legetidsskriftet Lancet (46).

Også i England er kunnskapsbasert praksis kommet med i de yrkesetiske retningslinjene for ergoterapeuter. Her står det blant annet at: «Occupational therapy personnel shall be accountable for the quality of their work and base this on current guidance, research, reasoning and the best available evidence» (Code of ethics of the British College of Occupational Therapist 2005, I: 28).

Ergoterapeuter i England har utarbeidet en webside kalt OTdirect. Webadressen er:

www.otdirect.co.uk/resmain.html

Her er det fri tilgang til en rekke elektroniske databaser og andre ressurser (29). OTdirect er en uavhengig webside for ergoterapeuter og ergoterapeutstudenter som drives på frivillig basis av ergoterapeuter.

Nederland

Generelt sett har ikke ergoterapeuter i Nederland utmerket seg når det gjelder utvikling av kunnskapsbasert ergoterapi i landet. Det er imidlertid én ergoterapeut i Nederland som har utmerket seg ved sine mange internasjonale publikasjoner, nemlig Ester Steultjens. Hun har spesialisert seg på å utføre systematiske oversikter om effekt av ergoterapi. Hun har publisert til sammen fem systematiske oversikter, hvorav to av disse er Cochrane-oversiktsartikler. Artiklene omhandler effekt av ergoterapi rettet mot ulike pasientgrupper, som reumatoid artritt (47), hjemmeboende eldre (48), barn med cerebral parese (49), multiple sklerose (50) og hjerneslag (51). I tillegg har hun skrevet én artikkel som oppsummerer forskningsfunnene fra 14 systematiske oversikter i ergoterapi (52). Man kan være kritisk til å utføre en systematisk oversikt på en hel profesjon og mene at oversikter heller bør utarbeides på enkelttiltak. Uansett, Steultjens bidrag til dokumentere effekt av ergoterapi, har vært enestående.

Norge

I forkant av utviklingen i vårt fag, skjer det endringer på samfunnsnivå i Norge. I 2004 etableres Nasjonalt kunnskapscenter for helsetjenesten. De oppsummerer forskningen på viktige områder for helsetjenesten, gir støtte til kunnskapshåndtering og måler og analyserer kvaliteten i

utvalgte helsetjenester. Helsebiblioteket ble lansert i 2006. Det er en nasjonal elektronisk kunnskapstjeneste for helsepersonell (www.helsebiblioteket.no). Politiske myndigheter blir tydeligere i offentlige meldinger om at helsetjenestetilbud skal være fundert på kunnskapsbasert praksis (53). Utover 2000-tallet brer kunnskapsbasert praksis om seg innenfor mange helsefag i Norge, sykepleiere og fysioterapeuter er noen av yrkesgruppene som er i fremste rekke.

I Norge ble Randi Wågø Aas en foregangskvinne for kunnskapsbasert ergoterapi. Hun skrev de første artiklene i Ergoterapeuten som satte dette temaet på dagsordenen (54, 55, 56). På tross av dette skjedde det tilsynelatende lite i tiden etter hennes publikasjoner. Det ble imidlertid trykket to artikler i Ergoterapeuten som belyste kunnskapsbasert ergoterapi relatert til to pasientgrupper, henholdsvis personer med hjerneslag (57) og artrose (58). I 2005 holdt Liv Grethe Kinn sitt vitenskapsteoretiske essay (59), som ble lagt ut på Internett i 2006. Essayet var et kritisk innspill i debatten om kunnskapsbasert praksis. Det skjedde også en utvikling på noen av ergoterapeututdanningene med økende implementering av kunnskapsbasert praksis i undervisningen, selv om det var varierende oppslutning om denne prioriteringen i lærerkollegiene rundt omkring. Norsk Ergoterapeutforbund tok relativt tidlig et klart standpunkt for kunnskapsbasert ergoterapi og innførte etter hvert det som det viktigste kriteriet ved tildeling av forbundets støtte til fagutvikling og forskning. I yrkesetiske retningslinjer for norske ergoterapeuter (60) er det tilføyd under punktet om faglig forsvarlighet at ergoterapeutene «driver kunnskapsbasert praksis som kan begrunnes ut fra brukerperspektiv, aktivitetsperspektiv, egne erfaringer og dokumentasjon i teori og forskning». For tiden er det to Cochrane-oversiktsartikler under utvikling hvor norske ergoterapeuter er medansvarlige (61, 62). I tillegg arbeider både ergoterapeuter med doktorgrad og stipendiater med forskningsprosjekter som på sikt vil øke den forskningsbaserte kunnskapen innen ergoterapi. Likevel, det er fortsatt kun i de akademiske miljøene og i ergoterapeutforbundet at kunnskapsbasert praksis har fått en posisjon. For den vanlige praktiserende ergoterapeut er kunnskapsbasert ergoterapi fortsatt et relativt ukjent felt. Kunnskapsbasert praksis kan vel ikke sies å være etablert som arbeidsform i den daglige ergoterapipraksis rundt om i landet ennå.

Slik var situasjonen i landet da kongressstyret for Nasjonal kongress i ergoterapi 2009 hadde sitt kickoff-seminar høsten 2006. Da kongressstyret besluttet at den nasjonale kongressen i 2009 skulle øremerkes kunnskapsbasert ergoterapi, var det et uttrykk for et ønske om å bedre denne situasjonen. Kongressstyret så et behov for å mobilisere ergoterapeuter til å implementere kunnskapsbasert ergoterapi i sitt daglige virke, noe som dette temanummeret også søker å bidra til.

Siden den gang har både ergoterapeututdanningene og ergoterapeutforbundet kommet litt mer på banen. Det ble vedtatt på NETFs landsmøte i 2007 at en av hovedutfordringene for fagpolitikken i kommende landsmøteperiode er å styrke kunnskapsbasert praksis. I forbindelse med at Ergoterapeuten hadde 50-årsjubileum i 2007, ble det på

tampen av året utgitt en bok om beste praksis i ergoterapi knyttet til spesialistområdene. Alle medlemmer av Norsk Ergoterapeutforbund fikk denne boken gratis. Mange av kapitlene i denne boken fokuserte på kunnskapsbasert ergoterapi.

AVSLUTNING

Kunnskapsbasert ergoterapi har hatt en verdensomspennende utvikling siden konseptet ble introdusert på slutten av 1990-tallet. Generelt sett har ergoterapeuter en positiv innstilling til kunnskapsbasert praksis. Fortsatt er det mye som kan gjøres for å fremme ergoterapeuters implementering av kunnskapsbasert praksis i eget arbeid. Praktiserende ergoterapeuter mangler fremdeles de nødvendige kunnskapene og ferdighetene som kreves i en kunnskapsbasert yrkesutøvelse. Det er fortsatt et stykke frem til denne kompetansen vil være nådd og alle barrierer er fjernet. Det langsiktige målet må likevel være at kunnskapsbasert ergoterapi blir så innarbeidet og anerkjent at begrepet kunnskapsbasert ikke lenger er nødvendig å tilføye. I stedet blir det bare en naturlig og selvfølgelig del av det vi gjør i vårt daglige ergoterapeutiske arbeid (3).

For Norges del er det å håpe at ergoterapeutforbundet, fagbladet og ergoterapeututdanningene er sin rolle bevisst som pådriver av utviklingen av kunnskapsbasert ergoterapi. NETF kan være mer offensiv i sin satsing og gå bredere ut med sine stimulerings- og opplæringstiltak. Ergoterapeuten kan med fordel regelmessig fokusere på temaer som har med implementering av kunnskapsbasert praksis å gjøre. Ergoterapeututdanningene kan igangsette/intensivere implementeringen av kunnskapsbasert ergoterapi i fagplanen samt være bevisst sitt ansvar for etterutdanning av ergoterapeuter på dette området. Men aller først må alle instanser bestemme seg for at dette er et satsingsområde fremover.

Litteratur

1. Taylor, M Clare. Evidence-based practice for occupational therapists. Oxford, Blackwell Science, Oxford, 2007.
2. Illott Irene, Taylor M Clare, Bolanos Christina. Evidence-based occupational therapy: It's time to take a global approach. *British Journal of Occupational Therapy*, 2006 69(1): 38–41.
3. Bennett Sally, Townsend Liz, Mancini Marisa, Taylor Clare. Evidence-based practice in occupational therapy: International initiatives. *WFOT Bulletin*, 2006 53: 6–12.
4. Bennett Sally & Bennett John W. The process of evidence-based practice in occupational therapy: Informing clinical decisions. *Australian Occupational Therapy Journal*, 2000 47:171–180.
5. Taylor, M Clare. What is evidence-based practice? *British Journal of Occupational Therapy*, 1997 60(11): 470–474.
6. Law Mary & Baum Carolyn. Evidence-based occupational therapy. *The Canadian Journal of Occupational Therapy*, 1998 (June): 131–135.
7. Smith, Walter. Evidence-based practice and occupational therapy. *British Journal of Occupational Therapy*, 1997 60(11): 474–478.
8. Holm, Margo B. The 2000 Eleanor Clarke Slagle Lecture. Our mandate for the new millennium: Evidence-based practice.
9. CAOT (The Canadian Association of Occupational Therapists), ACOTUP (the Association of Canadian Occupational Therapy University Programs), ACOTRO (Association of Canadian Occupational Therapy Regulatory) & PAC (President's Advisory Committee). Joint Position Statement on Evidence-based Occupational Therapy. *The Canadian Journal of Occupational Therapy*, 1999 66(5): 267–273.
10. von Zweck, Claudia. The promotion of evidence-based occupational therapy in Canada. *The Canadian Journal of Occupational Therapy*, 1999 66(5): 208–213.
11. Egan M, Dubouloz CJ, von Zweck C, Vallerand J. The client-sentored evidence-based practice of occupational therapy. *The Canadian Journal of Occupational Therapy*, 1998 (June): 445–453.
12. Rappolt, Susan. The role of professional expertise in evidence-based occupational therapy. *Evidence-based practice forum. The American Journal of Occupational Therapy*, 2003 57(5): 589–593.
13. Ballinger, Claire & Wiles Rose. A critical look at evidence-based practice. *British Journal of Occupational Therapy*, 2001 64(5):253–255.
14. Cusick Anne & McCluskey Annie. Becoming an evidence-based practitioner through professional development. *Australian Occupational Therapy Journal*, 2000 47: 159–170.
15. Alsop, Audleen. Evidence-based practice and continuing professional development. *British Journal of Occupational Therapy*, 1997 60(11): 503–508.
16. Stern, Perri. A holistic approach to teaching evidence-based practice. *The American Journal of Occupational Therapy*, 2005 59 (2): 157–164.
17. Tickle-Degnen, Linda. Teaching evidence-based practice. *Evidence-based practice forum. The American Journal of Occupational Therapy*, 2000 55 (5): 559–560.
18. Bennett Sally, Tooth Leigh, McKenna Kryss, Rodger Sylvia, Strong Jenny, Ziviani Jenny, Mickan Sharon, Gibson Libby. Perceptions of evidence-based practice: A survey of Australian occupational therapists. *Australian Occupational Therapy Journal*, 2003a 5:13–22.
19. Curtin Michael & Jaramazovic Emily. Occupational therapists' views and perceptions of evidence-based practice. *British Journal of Occupational Therapy*, 2001 64(5): 214–222.
20. Dubouloz Claire-Jehanne, Egan Mary, Vallerand Joséé, von Zweck Claudia. Occupational therapists perceptions of evidence-based practice. *The American Journal of Occupational Therapy*, 1999 53 (5): 445–453.
21. McCluskey, Annie. Occupational therapists report a low level of knowledge, skill and involvement in evidence-based practice. *Australian Occupational Therapy Journal*, 2003 50: 3–12.
22. Dysart AmberMac Ewan & Tomlin George S. Factors related to evidence-based practice among U.S. occupational therapy clinicians. *The American Journal of Occupational Therapy*, 2002 56 (3): 275–284.
23. Humphris Debra, Littlejohns Peter, Victor Christina, O'Halloran Paul, Peacock Janet. Implementing evidence-based practice: Factors that influence the use of research evidence by occupational therapists. *British Journal of Occupational Therapy*, 2000 63(5): 516–522.
24. Roberts Anne E K & Barber Graeme. Applying research evidence to practice. *British Journal of Occupational Therapy*, 2001 64(5): 223–227.
25. Caldwell Elizabeth, Whitehead Mary, Fleming Jennifer, Moes Lara. Evidence-based practice in everyday clinical

- practice. Strategies for change in a tertiary occupational therapy department. *Australian Occupational Therapy Journal*, online early articles, 2007 (9):1–6. doi: 0.1111/j.1440-1630.2007.00669.x.
26. McCluskey Annie & Cusick Anne. Strategies for introducing evidence-based practice and changing clinician behaviour: A manager's toolbox. *Australian Occupational Therapy Journal*, 2002 49: 63–70.
 27. World Federation of Occupational Therapists (WFOT). Code of ethics for occupational therapists. 2004.
 28. Sudsawad, Pimjai. Definition, evolution and implementation of evidence-based practice in occupational therapy. In: Kielhofner Gary (ed.). *Research in occupational therapy. Methods of inquiry for enhancing practice*. Philadelphia: F.A. Davis Company, 2006.
 29. Coster Wendy J, Gillette Nedra, Law Mary, Liebermann Deborah, Scheer Jessica. AHRQ grant final progress report (2004). International conference on evidence-based occupational therapy. http://www.aotf.org/pdf/ahrq_grant.pdf. Besøkt 1.10.07.
 30. Bennett Sally, McCluskey Annie, Wallen M. Introducing critically appraised papers: purpose and procedures. *Australian Occupational Therapy Journal*, 2003 50 (3):178–9.
 31. Bennett Sally, Hoffmann Tammy, McCluskey Annie, McKenna Kryss, Strong J, Tooth Leigh Introducing OTseeker: (Occupational Therapy Systematic Evaluation of Evidence): A New Evidence Database for Occupational Therapists. *American Journal of Occupational Therapy*, 2003 57(6):635–8.
 32. Straus Sharon E, Richardson W. Scott, Glasziou Paul, Haynes R Brian. *Evidence-based medicine. How to practice and teach EBM*. Third edition. Edinburgh, Elsevier Churchill Livingstone, 2005.
 33. Cusick, Anne. 2001 Sylvia Docker Lecture. OZ OT EBP 21C: Australian occupational therapy, evidence-based practice and the 21st century. *Australian Occupational Therapy Journal*, 2001 48: 102–117.
 34. McCluskey, Annie, Lovarini Meryl, Bennett Sally, KcKenna Kryss, Tooth Leigh, Hoffmann Tammy. How and why do occupational therapists use the OTseeker evidence database? *Australian Occupational Therapy Journal*, 2006 53: 188–195.
 35. Law, Mary (ed). *Evidence-based rehabilitation. A guide to practice*. Thorofare, Slack Incorporated, 2002.
 36. Hammel, Karen Whalley & Carpenter Christine (eds.). *Qualitative research in evidence-based rehabilitation*. Edinburgh, Churchill Livingstone, (2004).
 37. Lieberman Deborah, Scheer Jessica. AOTA's evidence-based literature review project. An overview. *The American Journal of Occupational Therapy*, 2002 56 (3): 344–349.
 38. Accreditation council supplementary information for occupational therapy education (ACOTE) (2005). Supplementary information for the accreditation evaluators 1998 standards. <http://www.aota.org/Educate/Accredit/Standards/38135.aspx>. Besøkt 2.10.07.
 9. AOTA. The American Occupational Therapists Association. Occupational therapy code of ethics (2005) <http://www.aota.org/Practitioners/Ethics/Docs/Standard/s/38527.aspx>. Besøkt 2.10.07.
 40. Kielhofner Gary (ed.). *Research in occupational therapy. Methods of inquiry for enhancing practice*. Philadelphia: F.A. Davis Company, 2006.
 41. Taylor, M Clare. Evidence-based practice: Informing practice and critically evaluating related research. In: Brown G, Esdaile SA, Ryan SE (eds.). *Becoming an advanced healthcare practitioner*. Edinburgh, Butterworth-Heinemann, 2003.
 42. Eakin, Pamela. The Casson Memorial Lecture 1997: Shifting the balance. Evidence-based practice. *British Journal of Occupational Therapy*, 1997 60(5): 290–294.
 43. Dixon L, Duncan D, Johnson P, Kirkby L, O'Connell H, Taylor H, KHO Deane. Occupational therapy for patients with Parkinson's disease. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2007, Issue 3. Art. No.: CD002813. DOI: 10.1002/14651858.CD002813.pub2.
 44. Legg Lynn, Drummond Avril, Leonardi-Bee JO, Gladman JRF, Corr Susan, Donkervoort Mireille, Edmans Judi, Gilbertson Louise, Jongbloed Lyn, Logan Pip, Sackley Catherine, Walker Marion, Langhorne Peter. Occupational therapy for patients with problems in personal activities of daily living after stroke: Systematic review of randomised trials. *BMJ*, published online 27. Sept 2007. doi:10.1136/bmj.39343.466863.55.
 45. Legg, LA, Drummond AE, Langhorne P (2006). Occupational therapy for patients with problems in activities of daily living after stroke. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Issue 4. Art. NO.: CD003585. DOI:10.1002/14651858.CD003585.pub.2.
 46. Outpatient Service Trialists. Rehabilitation therapy services for stroke patient living home: Systematic review of randomised trials. *The Lancet*, 2004 363 (January): 352–356.
 47. Steultjens EMJ, Dekker J, Bouter LM, Jellema S, Bakker EB, van den Ende CH. Occupational therapy for community dwelling elderly people: a systematic review. *Age and ageing*, 2004 33(5): 453–460.
 48. Steultjens EM, Dekker J, Bouter LM, van de Nes JC, Lambregts BL, van den Ende CH Occupational therapy for children with cerebral palsy: a systematic review. *Clinical Rehabilitation*, 2004 18(1): 1–14.
 49. Steultjens EMJ, Dekker J, Bouter LM, Cardol M, Van de Nes JCM, Van den Ende CHM. Occupational therapy for multiple sclerosis. *Cochrane Database of Systematic Reviews* (2003), Issue 3. Art. No.: CD003608. DOI: 10.1002/14651858.CD003608.
 50. Steultjens EM, Dekker J, Bouter LM, van de Nes JC, Cup EH, van den Ende CH Occupational therapy for stroke patients: a systematic review. *Stroke*, 2003 34(3): 676–87.
 51. Steultjens EMJ, Dekker J, Bouter LM, van Schaardenburg D, van Kuyk MAH, van den Ende CHM. Occupational therapy for rheumatoid arthritis. *Cochrane Database of Systematic Reviews* (2004a), Issue 1. Art. No.: CD003114. DOI: 10.1002/14651858.CD003114.pub2.
 52. Steultjens EMJ, Dekker J, Bouter LM, Leemrijse CJ, van den Ende CHM. Evidence of the efficacy of occupational therapy in different conditions: an overview of systematic reviews. *Clinical Rehabilitation*, 2005 19: 247–254.
 53. St.prp. nr 1 (2006–2007). For budsjettåret 2007. Tiltråding fra Helse- og omsorgsdepartementet av 15. september 2006, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Stoltenberg II).
 54. Aas, Randi Wågø. Evidence based health care. En tradisjon med fokus på kunnskapsidealer for gode helsefaglige beslutninger. *Ergoterapeuten*, 2002 1: 20–24.
 55. Aas, Randi Wågø. Evidence based health care. Del 2. Konsekvenser og kjernesporsmål for ergoterapi i lys av denne tradisjonen. *Ergoterapeuten*, 2002 2: 15–19.
 56. Aas, Randi Wågø. Evidensbasert praksis – hva bør ergoterapeuter dokumentere? *Ergoterapeuten*, 2003 11: 4–11.
 57. Sveen, Unni. Kan ergoterapi bedre livet etter slaget? *Ergoterapeuten*, 2004 11: 12–17.

58. Kjekken, Ingvild. Ergoterapi for personer med artrose – hva slags kunnskap baseres praksis på? *Ergoterapeuten*, 2006 8: 16–20.
59. Kinn, Liv Grethe. Evidensbasert praksis. Et tveegget sverd for ergoterapeuter? En drøfting av problematiske sider ved evidensbasert ergoterapi. Essay i vitenskaps teori. VV–FU. 2005. <https://bora.hib.no/bitstream/10049/86/1/Kinn-evidensbasert-praksis.pdf>. Besøkt 21.09.07.
60. Norsk Ergoterapeutforbund (2006). Ergoterapeutenes samfunnskontrakt. Yrkesrolle og etiske retningslinjer. Vedtatt 20. mars 2006. <http://www.netf.no/ergoterapi/samfunnskontrakt.htm>. Besøkt 2.10.07.
61. Tuntland Hanne, Kjekken Ingvild, Nordheim Lena, Jamtvedt Gro & Hagen Kåre Birger. Assistive technology for rheumatoid arthritis (Protocol). *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2007, Issue 3. Art. No.: CD006729. DOI: 10.1002/14651858.CD006729.
62. Aas Randi Wågø, Holte KA, Moller A. Worksite intervention for neck and back disorders in workers. (Protocol) *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2005, Issue 4. Art. No.: CD005498. DOI: .1002/14651858.CD005498.